

Ett bidrag till kännedomen om hästens förekomst i Sverige under stenåldern.

Af **Gunnar Andersson.**

(Härtill tafl. 3 och 4.)

I midten af november sistlidet år innehöllo tidningarna en notis af följande lydelse:

»*Intressant fornfynd.* I det ur Ullstorpsån upprensade slammet har hr J. SJÖGREN i Ystad funnit ett pannben af kronhjort i ett lager, som synes vara äldre än mossen. Sådana fynd äro i sig själfva icke märkvärdiga, men detta har midt i pannan en spjutspets af oslipad flinta. Pilen är med sådan kraft skjuten in i benet, att den ännu sitter fast och orubblig på den plats, där jägarens arm slungat in honom. Den har gått 4 cm inom benet, och den utom benet sittande delen af pilspetsen är 5 cm lång. Här är ett klart bevis att hjorten var samtidig med stenåldersfolket, och möjligen kan en med flintpilarnes ålder förtrogen forskare också komma att närmare angifva, till hvilken kulturperiod inom den långa stenåldern fyndet hör».

Då föregående erfarenhet lärt mig, att tidningsnotiser af vetenskapligt intresse ofta inom fackkretsarne blifva opåaktade och att värdefullt vetenskapligt material på grund häraf lätt onödigtvis förfares, sände jag äfven i detta fall på måfå ett brefkort med svar betaldt till den uppgifne finnaren, under anhållan att få närmare upplysningar om fyndet och tilläfventyrs få låna detsamma för undersökning. Denna gång visade sig mina farhågor ogrundade, ty kraniet hade redan hamnat i Ystads museum. Genom dettas föreståndare, Sällskapetets ledamot, rektor L. M. NEUMAN, har det emellertid godhetsfullt ställts till mitt förfogande och kunnat före-

visas vid Svenska sällskapets för antropologi och geografi sammankomst den 14 sistlidne december. Då rektor NEUMAN ej önskat själf beskrifva fyndet, har jag ansett mig böra här lämna dels afbildningar i ljustryck (tafl. 3 och 4), dels en så utförlig beskrifning som ske kunnat af fynd och fyndomständigheter. Jag vill begagna detta tillfälle att till rektor NEUMAN framföra min stora tacksamhet, ej blott därför att han ställt det intressanta fyndet till min disposition, utan äfven för de uppgifter han därom inhämtat och meddelat mig.

Kraniet. Såsom afbildningarna å tafl. 3 och 4 gifva vid handen, utgöres det funna objektet af öfre delen af ett kranium (en del af nackbenet, hjässben, tinningben, bakre delen af pannbenen med okbensutskotten, jämte större delen af kilbenet). Enligt den noggranna granskning, som välvilligt utförts af professorerna W. LECHE och J. LUNGGREN, föreligger ej minsta tvifvel om att kraniet härstammar från *häst*, ej som i den första tidningsnotisen uppgafs från hjort. Till denna åsikt hade redan rektor NEUMAN kommit, ty i sitt första meddelande säger han: »Enligt min mening är det ett hästkranium; hästen har antagligen slaktats, ej skjutits eller kastats ihjäl.» Kraniets ålderdomlighet intygas af dess mörkbruna färg, hvori det fullständigt öfverensstämmer med andra från våra kvartära aflagringar härstammande äldre däggdjursben. Detsamma är i öfrigt synnerligen väl bibehållet, och endast på pannbenen synas några smärre repor, troligen uppkomna vid kraniets upptagande. Af pannbenens och öfriga bens brottytor vill det synas, som om kraniet ganska länge varit stympadt, ungefär på samma sätt som det nu är, och ej vid upptagandet i högre grad blifvit afstuffadt; dock torde inbuktningen i pannbenen (fig. 3) vara af nyare datum. Då så viktiga delar af kraniet som främre pannregionen och så godt som hela ansiktsdelen saknas, är det icke möjligt att med någon högre grad af säkerhet yttra sig om, hvilken ras eller rasgrupp som ifrågavarande individ kan ha tillhört.

De mått, som å kraniefragmentet kunnat tagas och eventuelt äga betydelse för bedömande af raskaraktererna, äro emellertid följande:¹

1. Största bredden öfver arcus zygomaticus 18.6 cm.
2. Hjärnskålens bredd i främsta delen af fossa
temporalis 9.4 »

¹ Anmärkas bör, att figurerna äro utförda i *noga* $\frac{1}{2}$ naturlig storlek.

3. Hjärnskålens största bredd..... 10.5 cm.
4. Hjärnskålens längd från bakersta delen af
occiput till midten af sutura coronalis 11.3 »
5. Pannbenens bredd vid foramen supraorbitale 15.0 »

Synnerligen anmärkningsvärd är hjärnskålens i förhållande till ansiktsbenen ovanligt stora omfång, jämförd med nu inom landet lefvande hästrasers.

Den ifrågavarande hästens ålder anser professor LUNDGREN kunna, på grund af suturernas ringa sammanväxning (jfr. tafl. 3, fig. 1, och tafl. 4, fig. 3), bestämmas till *omkring två år*.

Hvad som förlänar detta kraniefragment ett ovanligt intresse är naturligen den i detsamma indrifna *flintdolken*. Denna utgöres af ett omsorgsfullt arbetadt dolkblad, 10,9 cm. långt och afbrutet ungefär vid sin bredaste del. Tvärsektionen (tafl. 4, fig. 3) är 33 mm. i bredd och 11 mm. i tjocklek. Bladets stora tjocklek i förhållande till bredden synes visa, att det är en flintdolk, således ett handvapen, och ej en lansspets, kastvapen, med hvilket djuret blifvit dödadt. Riksantikvarien H. HILDEBRAND har visat mig å Nationalmuseum förvarade flintdolkar, hvilka in i de minsta detaljer öfverensstämja med den i kraniet sittande, hvilken af jämförelsen att döma varit omkring 20 cm. lång. Att densamma blifvit afbruten för mycket länge sedan, och väl sannolikt vid det tillfälle då densamma instöttes i djuret, framgår däraf, att äfven själfva brottytan har undergått samma förändring i färg och glans som öfriga delar af dolkbladets yta; oxidationsförändringar, hvilka som bekant inträda på ytan af alla flintföremål, som längre tid legat i jorden.

Dolkbladets hela form och bearbetning visar med bestämdhet, att densamma härstammar från den (neolitiska) svenska stenålderns yngre del.

Det sätt, på hvilket denna flintdolk indrifvits i skallen, visar en förfaren hand. Dolken har träffat själfva sömmen mellan hjässbenen, omedelbart bakom suturen mellan dessa och pannbenen (sutura coronalis) och instötts med sådan kraft, att den, dock utan att på ytersidan på minsta sätt splittra benen — på insidan ha några mindre benskärfvor utslagits —, trängt in 4,7 cm. i hjärnan och ovillkorligen verkat ögonblickligen dödande. Än i dag sitter dolken inkilad i skallen så säkert, att det skulle erfordras ett ganska betydande våld för att lösgöra densamma. Enligt enstämmigt uttalande af flera sakkunniga, är det knappast möjligt att på detta sätt indrifva ett handvapen i en skalle, om icke djuret är lefvande och benen af

kringliggande väfnader skyddas mot den söndersplittring, som ofelbart skulle inträffa, om ett redan macereradt kranium förelåge. Äfvenledes torde det kunna antagas, att icke ens en stark man förmått att uteslutande med handkraft insticka ett så kort och jämförelsevis slött handvapen som en flintdolk på sätt här skett. Det är därför högst sannolikt, att dolken indrivits medelst ett klubbslag, hvarvid densamma sprungit af; med andra ord att hästen blifvit slaktad.

Af såväl det nu anförda som af hela den ingående granskning, som jag företagit af alla i samband med fyndet stående förhållanden, framgår med fullkomlig visshet, att här *ett ovedersägligt fynd föreligger af en under senare stenåldern med flintverktyg dödad häst.*

Fyndomständigheter. Ullstorpsån, ett af de små vattendrag, som dränera det allra sydöstligaste hörnet af Skåne, tager sin början i de mera kuperade trakterna kring Smedstorp, rinner först ungefär en half mil mot söder, hvarefter den vid Ingelstad tager en med kusten parallell västlig riktning, som bibehålles omkring en mil eller till dess ån förenar sig med Köpingsån, hvilken å sin sida efter ungefär trefjärdedels mil når hafvet vid Nybro, något mera än en half mil öster om Ystad. Ån genomflyter sålunda en ur gammal kulturbygd i hjärtat af »Österslätt», och strax öster om den punkt, där sockengränsen mellan Ullstorps och Qvårrestads socknar går fram, gjorde herr J. A. SJÖGREN hösten 1900 här beskrifna fynd (jfr. vidstående lilla kartskiss). — Ån har nyligen blifvit reglerad och upprensad, och skallen låg i det grus, som uppgräfts ur åbädden. Hjärnkaviteten var enligt finnarens uppgift full af dylikt grus, hvilket han dock bortsköljde. De få spår af detsamma, som ännu äro kvar, visa riktigheten af hans uppgift. Själftva fyndet är sålunda icke gjordt in situ, hvadan det icke låter sig säkert afgöra, huru skallens ursprungliga förekomstförhållanden gestaltat sig. Rektor NEUMAN, som besökt omgifningarna, men icke själfva fyndplatsen, skrifver: »Lagerföljden, som vi sågo, var uppifrån:

mylla,
sand,
svart lera,
torf,
sand.

Där skallen låg, gick torfven upp i dagen, hvadan det måste vara sandlagret under torfven, hvori den legat, för så vidt det ej var i

bäckens alluviala sandbädd.» Ett öfversändt prof af denna sand (dock taget ett stycke från fyndplatsen) utgöres af ett någorlunda uttvättadt grus, med ytterst sparsamma små snäckfragment, troligen af någon *Limnæa*. Dessa torftiga meddelanden om fyndort och fyndomständigheter gifva uppenbarligen ingen direkt ledning för bedömandet af fyndets ålder i geologiskt afseende. Härstamar det från sanden under torfven, hvilkens mäktighet dock icke är känd, bör emellertid åldern vara ganska afsevärdt hög.

Äfven de allmänna geologiska förhållandena i trakten¹ ge ringa eller ingen ledning. Ådalen synes vara utgräfd i morän, men

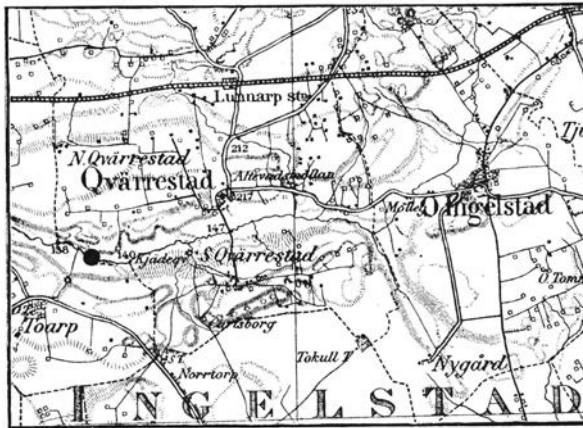

Fig. 1. Kartskiss visande fyndplatsen (●) för hästkraniet.

strax söder om densamma löper en rullstensås fram, hvadan rikligt med sand från denna torde vara nedsköljd i dalen. Dalbottnen är på den geologiska kartan betecknad såsom torfdy.

Det finnes emellertid andra omständigheter, som göra det sannolikt, att en noggrann undersökning af de närmaste omgifningarna skulle kunna lämna upplysningar af stor vikt. Det är nämligen uppenbart, att det på denna plats icke är fråga om ett ensamstående fynd, utan att här kanske t. o. m., som rektor NEUMAN säger, är »ett gammalt kulturlager». Redan i sitt första meddelande talar han om, att han skulle söka »få tag i tvenne *människokranier*, enligt uppgift en tredjedel mindre än de vanliga, hvilka lära blifvit funna på samma ställe men som bortkastades», och i följande skrivelser nämnes ett *hjorthorn*, hvilket hr SJÖGREN till-

¹ Se »Bladet Simrishamn», Sveriges geol. undersökn. Ser. Aa., n:o 109 (1892).

varatagit på samma plats och som förevisats för rektor NEUMAN, hvilken förklarar det vara ett enspetsadt horn af ung kronhjort. Herr SJÖGREN har ock meddelat, att han på samma lokal gjort »fynd från järnåldern». Det redan kända torde emellertid till fullo ådagalägga, huru maktpåliggande det är, att en noggrann arkeologisk och geologisk undersökning här utföres redan instundande sommar, ty det är ju ingalunda osannolikt, att man här kunde påträffa en uråldrig offerplats. Att hästen under de efter stenåldern följande skedena af den förhistoriska tiden spelade en stor roll som offerdjur, är sedan länge fastslaget, och då det tillvaratagna kraniet tillhört ett ungt djur — det kan icke ha varit användt som riddjur — ligger antagandet nära till hands, att den ifrågavarande hästen blifvit slaktad i offersyfte, ehuru för närvarande inga som helst säkra bevis härför kunna anföras.

* * *

Nu beskrifna fynd har sitt intresse hufvudsakligen ur tvenne synpunkter, nämligen dels den utomordentliga sällsyntheten af hittills anträffade med stenåldersvapen otvetydigt sårade eller dödade djur, dels ock för det bevis det lämnar för hästens förekomst i sydligaste Sverige under den senare stenåldern. Det torde därför ej vara ur vägen att i allra största korthet lämna en öfversikt af de i Norden hittills i berörda afseenden gjorda fynden.

Såvidt mig bekant är, finnes i den svenska arkeologiska litteraturen endast ett enda fall omtaladt, i hvilket ett djur skulle blifvit träffadt af ett stenvapen, detta oakadt under minst tvenne mansåldrar uppmärksamheten varit riktad på uppspårande af fynd af detta slag. Men äfven i detta fall finnes *endast hålet efter vapnet*, medan själfva vapnet aldrig blifvit sedt. SVEN NILSSON¹ omtalar nämligen, att »sommaren 1840 upptogs, i min närvaro, från botten af en djup torfmosse i södra Skåne, ett alldeles helt skelett af den jättelika *Vildoxen med platt panna* (*Bos Urus* Skand. Fna.; *Bos primigenius* BLUMENB.) och som, ett eller två år före sin död, blifvit träffad i ryggen af ett kastspjut, hvilket efter allt utseende varit skodt med en flintspets. — — — Spjutkastet, som skett framifrån, antingen under det djuret rusat mot jägaren, eller icke varseblifvit honom, har träffat törnutskottet af 1:sta ländvertebern (pl. VII. fig. 175) i en så spetsig vinkel mot benets yta, att det synes nästan obegripligt, att spjutspetsen kunnat intränga, hvilket också varit

¹ Skandinaviska nordens ur-invånare, 2:a uppl. Bd. I. Stockholm 1866, sid. 96.

rent omöjligt, om vapnet ej blifvit kastadt med förvånande fart och dessutom varit utmärkt skarpt. Det har gått genom törnutskottet af 1:sta ländkotan framifrån bakåt, och inträngt i den 2:dra, där det fastnat (fig. 176). Hålet der det ingått (fig. 175) har genom supuration blifvit rundadt, men på baksidan, der det utgått (fig. 177), ser man af sårets form att vapnet varit hoptryckt som en flintlans; och af ärret, der det inträngt i 2:dra törnutskottet, ser man, att det varit spetsigt».

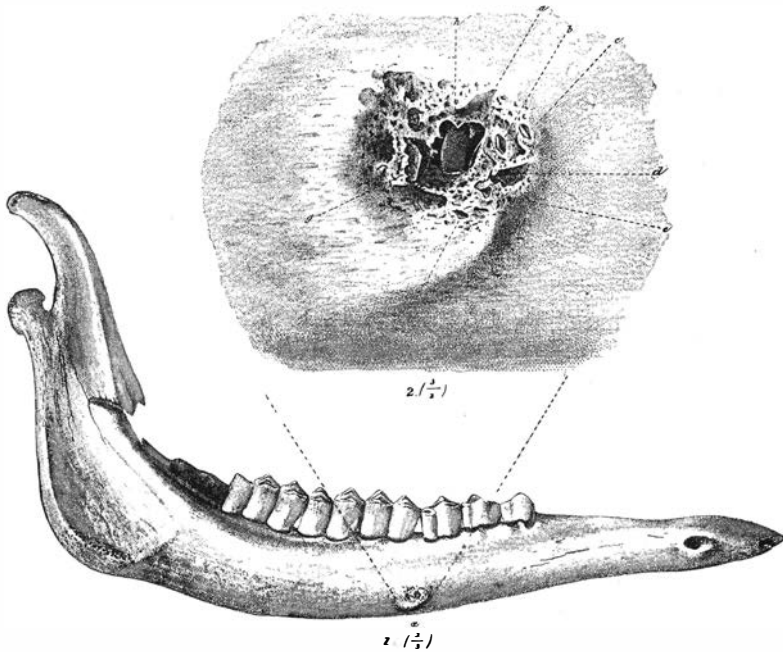

Fig. 2. Underkäke af kronhjort (*Cervus elaphus*) i ungefär $\frac{1}{3}$ af den naturliga storleken; i undre delen af käken ett nästan läkt bensår, orsakadt af ett flintvapen.

Fig. 3. Bensåret 3 gånger förstordadt, visande de ännu kvarsittande flintskärfvorna samt hål efter sådana som fallit ut. (Bägge figg. efter JAP. STEENSTRUP).

Huruvida en i våra dagar utförd kritisk granskning af ifrågasvarande kotta skulle leda till samma resultat som på NILSSONS tid, är ju svårt att säga, då man ej varit i tillfälle se densamma; af de meddelade figurerna kan ingenting med säkerhet slutas. NILSSON tillägger till sin ofvan citerade beskrifning: »Flera påtagliga bevis att flintlansarne m. m. varit använda som jagtvapen, skola nog med tiden erhållas, sedan man blifvit uppmärksam att forska i denna

riktning.» 60 år förgingo dock innan nästa fynd, det här beskrifna, gjordes!

Från Danmark hade dock under mellantiden genom JAP. STEENSTRUP¹ tvenne fynd af detta slag blifvit kända. Båda dessa fall gälla hjortar, som träffats af ett kastvapen med flintspets, men undkommit, ehuru med skärfvor af det mot benet krossade vapnet kvarsittande häri såsom ett minne af mötet med stenålderns jägare. De sålunda »skadskjutna» vilddjuren hade träffats ena gången i underkäken, andra gången i ett reffben, men i bägge fallen hade en läkningsprocess, ej som i vårt fall döden, följt. Se figg. 2 och 3.

Åsikterna om våra husdjurs ursprung och om sättet och tiden för deras tämjande ha under de sista årtiondena undergått genomgripande förändringar. Då emellertid den nyare uppfattningen, hvilken nu i specialforskarnes krets kan anses vara stadgad, knappast är allmännare känd i vårt land, torde det icke vara ur vägen att med några ord beröra densamma, för så vidt den angår hästen, desto hellre som det i denna uppsats beskrifna fyndet på grund af sin ålder själfmant leder tanken till frågan: har det någonsin hos oss funnits verkligt vilda hästar? Innan jag söker att härpå afgifva ett svar, må emellertid betonas, att nedanstående framställning ingalunda gör anspråk på att vara någon på ingående källstudier grundad bearbetning af ämnet, den är blott ett referat af ECKERS², NEHRINGS³ o. a. sammanfattande arbeten, för så vidt dessa äga intresse för ifrågavarande fynd.

Det torde vara allmänt bekant, att ett viktigt led i utvecklingen af de många djurstammar, som uppkommo under tertiärtiden, var hofdjurens framträdande ur en däggdjursstam med femtåiga fötter. Huruvida denna utveckling, hvilken bland annat ledde till uppkomsten af vår nuvarande hästtyp, skett parallellt inom såväl nya som gamla världen, eller om de sentertiära hästformer, som funnits inom de nu skilda kontinenterna, ha gemensamt ursprung, torde ännu vara en olöst fråga. Ett synes emellertid vara säkert,

¹ Oversigt over det Kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forh. 1870, sid. 105—114 och tafl. 3.

² Das europäische Wildpferd und dessen Beziehungen zum domesticierten Pferd. Globus 34 (1878), sid. 8, 23 och 39.

³ Fossile Pferde aus deutschen Diluvial-Ablagerungen und ihre Beziehungen zu den lebenden Pferden. Ein Beitrag zur Geschichte des Hauspferdes. Landw. Jahrb. 1884. Äfven sep. Berlin 1884.

nämligen att de egentliga hästarne i Amerika voro utdöda, troligen före människans uppträdande därstädes och under alla omständigheter före spaniorernas besittningstagande af den nya världen, medan Europas äldsta af oss kända invånare här mött väldiga hjordar af vilda hästar.

Det tyckes som om det snart sagdt med hvarje dag blefve ett allt mera ovedersägligt faktum, att den efter tertiärtiden följande perioden i vår jords utvecklingshistoria eller kvartärtiden kan uppdelas i flera skilda afdelningar, åtminstone inom nordvästra Europa karakteriserade af gynnsammare eller ogynnsammare klimatförhållanden, hvilka å sin sida medfört framryckande eller tillbakagång af de ismassor, som tidvis täckte stora områden af vår världsdels nordligare länder. Kvartärtidens början synes hafva utmärkts af en dylik isrik period: den första istiden, hvarpå följt en andra period med mildare klimat: den första interglacialtiden, hvilken å sin sida efterträddes af den andra eller den stora istiden. Under den härefter inträdande andra interglacialtiden afsattes enligt de flesta forskares uppfattning en hel serie från Tyskland och Frankrike bekanta, på växt- och djurlämningar rika aflagringar. I dessa förekomma lämningar af såväl häst som människa. Efter denna andra glacialtid följde en ny, dock ej öfver så stora vidder utbredd istid, som i sin ordning åter aflöstes af den period, den postglaciala, i hvilken vi själfva lefva. Det är först långt fram i den sistnämnda, som vårt eget land blifvit befolkadt och från hvilken det nu beskriifna (neolitiska) stenåldersfyndet af häst härstammar.

Att de ofvan omförmälda interglaciala lagren måste vara många årtusenden äldre än de svenska postglaciala bildningarna, därom kan ingen tvekan förefinnas. De förra karakteriseras nämligen af en fauna, hvars flesta representanter nu äro fullständigt utdöda eller helt försvunna från Europa. Så t. ex. äro vid den berömda fyndorten Westeregel mellan Magdeburg och Halberstadt i aflagringens undre delar funna talrika väl bibehållna lämningar af häst jämte ben af mammut, noshörning, ren, hyena, varg etc. Ännu mera allmänna äro dock hästlämningarna i den mellersta delen, där en oblandad, typisk steppfauna (*Alactaga jaculus*, *Spermophilus rufescens*, *Arctomys bobac*, *Lagomys pusillus* etc.) råder; men äfven i den öfversta delen förekomma talrika hästben bredvid rått bearbetade urnor, stenverktyg etc. Liknande förhållanden hafva iakttagits på många andra ställen i mellersta Tyskland samt i Frankrike. Öfver hufvud taget torde det kunna sägas, att åtminstone från den andra

interglacialperioden fram mot den postglaciala tiden hästen förekommit i stora hjordar inom nämnda delar af Europa. Då han genom hela sin byggnad visar sig vara ett fullständigt steppens barn, är det emellertid högligen sannolikt, att hans utbredning under dessa aflägsna, ännu endast dunkelt kända tider påverkats af huru långt åt väster mot Atlantens kuster steppen sträckt sig. Att de hjordar af hästar, som en gång lefvat på mellersta Västeuropas slätter, varit ansenliga, må med ett enda exempel åskådliggöras. Vid den berömda förhistoriska fyndorten Solutré i Saônedalen bilda fragmenten af efter låg beräkning 10 000 hästskelett hufvuddelen af en 3 m. hög och 4 m. bred valliknande afskrädeshög invid den forna byn.¹ Allt talar emellertid för, att dessa massor af ben uteslutande härstamma från under jakt dödade vildhästar, men å andra sidan är det ju ytterst sannolikt, att under denna tid, liksom än i dag hos såväl civiliserade som ociviliserade folkslag, *tillfälligtvis* värnlösa föl blifvit fångade och fostrade samt att man sålunda *småningom* lärt sig inse, huru ofantligt mycket nyttigare hästen kunde blifva människan än flertalet af de djur, med hvilka af nyfikenhet eller andra bevekelsegrunder uppfostringsförsök till äfventyrs blifvit gjorda. NEHRING har särskildt kraftigt och otvifvelaktigt med rätta betonat, huru oberättigadt det är att anse våra husdjur ha varit föremål för en planmässig domesticering med syfte att skaffa människan nyttiga hjälpare. Det är tvärtom tillfälliga försök, som småningom låtit människan samla en erfarenhet i detta afseende; men denna uppfattning medför å andra sidan, att man ej får påstå, att t. ex. hästen blifvit tamd af ett visst folk under någon viss trängre begränsad tid.

Redan före domesticeringen funnos ganska säkert i Europa olika former af vildhästar, så t. ex. tillhöra fynden från Solutré en något mindre och spensligare ras än de mellantyska. Från den halfstora, tunga häst, som inom norra Europa småningom tamedes af stenålderns folk, anses numera de tunga, små- och mellanstora hästraser härstamma, hvilka in i senare tider ha hållit sig ganska oblandade i aflägsnare trakter. Den vildhäststam, ur hvilken de utgått, var redan vid den historiska tidens början högst decimerad, och det torde vara svårt att säkert afgöra, om de »vildhästar», som in i medeltiden och kanske än längre funnos inom mindre områden af Europa, verkligen voro relikter efter de äldre

¹ ECKER, anf. st., sid. 24.

tidernas talrika hjordar. På det egentliga steppområdet i sydöstra Ryssland och Asien torde emellertid ännu i förra århundradet den nu åsyftade vildhästen eller tarpanen ha funnits i ej alltför ringa mängd. De berättelser, som ej sällan lämnas¹ om hans rikliga förekomst än i dag i dessa nejder, kunna enligt de ryske specialforskarnes uppgifter knappast gälla den verkliga tarpanen.² Huru nära denna och den äldre kvartärtidens hästras stod den i senare tider i Centralasien upptäckta *Equus przewalskii*, är ännu outredt.

För nu föreliggande spörsmål är det naturligen af ej ringa intresse att utröna, om den ofvan beskrifna vildhästen, såsom NILSSON³ antager, kan anses ha lefvat såsom vild äfven i Sverige. Sedan NILSSONS dagar har, som bekant torde vara, ingen sysselsatt sig med ett systematiskt och ingående tillvaratagande och studium af de kvartära däggdjurslämningar, som i ej ringa mängd årligen uppgräfvats inom våra kalktrakter.⁴ Också veta vi så godt som ingenting vare sig om våra hästraser under äldre tider eller om hästens geologiska ålder i vårt land. Men då Skandinavien alltsedan den sista isens tillbakavikande varit ett skogtäckt land, där ett stepddjur som hästen svårligen skulle kunnat trivas, är det *högligen sannolikt, att hästen under kvartärtiden aldrig funnits vild i Sverige*. Detta antagande stödes såväl däraf att inga fynd, som kunde tala häremot, mig veterligen föreligga, liksom ock däraf att den vilda hästen äfven i norra Europas öfriga delar uppenbarligen under postglaciertiden varit ganska sparsam.

Jämte den nu omtalade i norra Europa ursprungligen vilda hästen och de ur densamma framgångna domesticerade raserna uppträder emellertid ganska säkert redan under senare stenåldern och med visshet under bronsåldern samt alltsedan en annan rastyp, större och med lättare byggnad. Hvarifrån denna kommit, är ännu en gåta, men att den kring den historiska tidens början var utbredd

¹ Jfr t. ex. Djurverlden. Stockholm 1900, sid 494.

² Se NEHRING, anf. st., sid. 155. Här meddelas ett bref från prof. ANUTSCHIN i Moskva, i hvilket denne bland annat säger: »man kann jetzt ganz positiv sagen, dass heutzutage nirgends in Russland, wenigstens nirgends in Süd-Russland und den aralokaspischen Steppen, irgend ein wildes Pferd existirt.»

³ Skandinaviens fauna I. Däggdjuren, Lund 1847, sid. 469. NILSSON säger här: »Ja äfven i det södra Skånes torfmossar förekomma hästtänder under sådana förhållanden, att de påtagligt synas hafva tillhört denna djurart i vildt skick.»

⁴ Beträffande orsaken hvarför dylika ben endast anträffas i kalktrakter hänvisas till förf:s. Finlands torfmossar: Bull. de la Commission géolog. de Finlande, n:o 8, sid. 142.

från Euphrat- och Tigrisländerna till Medelhafstrakterna, torde vara säkert. Under tidernas lopp har ur den blandning, som uppstått af dessa hufvudraser, utgått den stora mängd olika raser, som i våra dagar förekomma.

Nu återstår blott att tillse, om man kan besvara frågan, hvilken hästras det var som först inkom till Sverige och när detta skedde. Som redan ofvan visats, måste hästen ha införts under den yngre stenåldern, och han hade då sedan långa tider varit ett domesticeradt djur. Att han emellertid ej under denna äldsta tid varit särdeles vanlig, skulle man nästan våga gissa af de utomordentligt torftiga rester, som bevarats till våra dagar af den äldsta svenska hästen. Så vidt jag genom benägen hjälp af prof. O. MONTÉLIUS, doc. O. ALMGREN o. a. kunnat inhämta, äro nämligen ej mera än följande 3 fynd från stenåldern kända från Sverige före det här beskrifna. Tvenne af dessa äro grafkynd.

Det äldsta af dessa, såväl hvad fyndets egen ålder som tiden för detsammans upptäckande angår, är det, som år 1863 gjordes i en gånggrift vid Luttra i Västergötland af B. E. HILDEBRAND.¹ I beskrifningen af denna gånggrift omtalas, att »inom stora grafkammaren och företrädesvis i dess bottenlager mest vid södra ändan» funnos en mängd föremål, af hvilka nr 14 är »ett ben 3—6 tum långt, åt ena sidan afsmalnande i en lång spets, (öfre delen af ett s. k. 'florettben' ur bakre extremiteten) af en *häst*, som det synes af mindre slag (enligt uppgift af herr prof. FR. LUNDBERG), — troligen begagnadt som lansspets.»

Det andra grafkyndet gjordes några år senare af HANS HILDEBRAND² i en hällkista nära Torseke by i Fjelkestads socken i Skåne. Han skrifver därom följande.

»Den norra kammaren saknade, såsom redan är nämndt, takhälar. När hela kammaren blifvit blottad, anträffades inom denna ett lager af oordentligt lagda stenar, af hvilka den största, som nådde från ena väggen till den andra, var 4 fot lång, 3 fot bred och lika tjock. Mellan och närmast under dessa stenar fans mylla. Under myllan till grafvens botten stenfritt grus. En och annan mindre sten bar spår af att hafva varit utsatt för stark eld. Ibland och tätt under stenarne, i myllan, träffades några (icke synnerligen många) ben af nötkreatur, häst (en stor tand) och hund. Der fans

¹ Berättelse om antikvariska undersökningar i Västergötland 1863. Ant. tidskr. 1 (1864), sid. 262.

² Antikvariska undersökningar i Skåne. Ant. tidskr. 3 (1870—73), sid 29.

äfvén på några ställen i stora klumpar skal af *Unio pictorum* och *U. crassus*, af hvilka många trängt litet djupare ned.»

Detta fynd daterar sig sålunda från den allra yngsta stenåldern.

Det tredje hästfyndet från stenåldern är gjordt af dr HJ. STOLPE i den bekanta grottan Stora Förvar på Stora Karlsön, väster om södra Gotland. I de kortfattade notiser, som dr STOLPE lämnat till prof. MONTELIUS¹ och som senare anförts af mig², omtalas nämligen, att stenålderslagrets öfre tredjedel innehåller »massor af ben efter nötkreatur, får, get, häst och svin». Enligt senare lämnad muntlig upplysning af dr STOLPE förekomma hästbenen emellertid endast som en stor sällsynthet.

I Danmark har djuret med all sannolikhet äfvén förekommit under stenåldern, men, af HERLUF WINGES³ allra nyaste sammanställning af hithörande fynd att döma, finnes intet enda sådant, som säkert bevisar hästens förekomst inom landet under stenåldern. Ej håller SOPHUS MÜLLER⁴ vet att berätta om något sådant.

De få och obetydliga lämningar, som sålunda hittills föreligga af stenålderns häst, torde icke tillåta någon säker bestämning af denna tids hästras.

¹ *Les temps préhistoriques en Suède etc.* Paris 1895.

² *Svenska växtvärldens historia.* 2:dra uppl. Sthlm 1896, sid. 94.

³ *Affaldsdynger fra stenalderen i Danmark undersøgte for Nationalmuseet.* Köpenhamn 1900, sid 190. — »Af tamme Dyr er der i de undersøgte Dynger altsaa ikke fundet andre end Hund, Svin, Faar og Oxe och andre kjendes i det hele ikke sikkert fra vor Stenalder undtagen Geden, af hvilken et enkelt Mellenfodsben, tilldannet til Naal, er fundet i en Stenalders-Grav.

⁴ *Vor Oldtid.* Köpenhamn 1897, sid. 185.

1.

2.

